

Afrapportering for aftagerpanelet for Konservering 2023

Aftagerpanelets medlemmer

- Formand: Peter Hambro Mikkelsen, Afdelingsleder og souschef, ph.d., Moesgaard Museum
- Bo Skaarup, Museumsdirektør, Naturhistorisk Museum Aarhus
- Eva Bøje Nielsen, Chef for Konservering og Restaurering, Bevaringsafdelingen, Nationalmuseet
- Karsten Daugbjerg Olesen, Center for Slotte og Haver, Slots- og Kulturstyrelsen
- Tine Slotsgaard, Chefkonservator, Kunstkonserveringen, Danske Museers Center for Bevaring af Kunst
-

Årets møder

- 24. februar
- 9. juni. Gæst: Lars Højer, Vicedirektør, Nationalmuseet
- 27. oktober
- 15. december. Gæst: Henrik Harnow, Direktør, Odense Museum

På årets møder har der været drøftet en lang række emner vedr. konserveringsuddannelsen. Under punktet "Andet" nedenfor ses aftagerpanelets forslag til handlingsplan for at fremme forskningsmiljøet på Institut for Konservering, som vil kunne understøtte forskeruddannelsen og fremtidig rekruttering til instituttet og tillige vil flere af forslagene kunne indgå i kandidatuddannelsen.

Årets temaer/særlige fokusområder

- Forskning
- Fonde
- Bæredygtighed

Branchen

Hvilke udviklingstrends ses, og hvilke kompetencer og faglige profiler efterspørges?

I forbindelse med udviklingen af konserveringsuddannelsen, har aftagerpanelet diskuteret en lang række udviklingsmuligheder både i forhold til uddannelsens kompetenceindhold og til mulighederne for at øge kendskabet til konserveringsfagets udøvere ud over de historiske aftagerkanaler. Som et led i afsøgningen blev Lars Højer, Vicedirektør på Nationalmuseet, inviteret som gæst, hvor han blev forelagt en lang række spørgsmål vedr. hvordan Nationalmuseet som én af de største aftagere indenfor konserveringsverdenen, opfatter udviklingen indenfor faget.

I stil med Nationalmuseets udmelding oplever konserveringsbranchen overordnet indenfor museumsrammen en stadig øget opmærksomhed på indtægtsdækket virksomhed og på en udadventt ageren i forhold til opgaveindhentning.

Der er en række konserveringsmæssige opgaver, hvor det må forventes, at der i de kommende år vil ske et stadigt større pres; dette i kraft af de klimaændringer, som vil påvirke det fysiske miljø i form af bl.a. oversvømmelser med skader på bygninger, øget skimmelvækst etc. Dette har været diskuteret i aftagerpanelet og er indarbejdet i vores anbefalinger til tiltag. Aftagerpanelet har fået forelagt dimittend-undersøgelsen samt de planer, som Institut for Konservering har for en øget forskeruddannelse under medvirken af museerne og andre forskningsinstitutioner. En tæt kontakt med aftagerinstitutionerne i stil med det foreslåede tiltag fra konserveringsuddannelsens side, vil fremme mulighederne for sådanne samarbejder. I forhold til kravet om grønne regnskaber vil konserveringsuddannelsen også kunne byde ind med specialviden, både indenfor museumssektoren og mere bredt i samfundet. På museerne kan gentænkning af udstillingsopbygning være med til at spare ressourcer. Dette kan, som Lars Højer også påpegede, i nogen grad kræve en kulturændring i forhold til proces-tænkning og samarbejde på tværs af faggrupper.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Aftagerpanelets pointer tages med i udviklingen af uddannelsen, og vi arbejder med at afsøge nye aftagerkanaler og at uddanne til et bredere arbejdsmarked for at afværge dimittendledighed baseret på konjunkturfølsomhed, men også for at konservatorer skal kunne indgå i at løse samfundsproblemer med bevaringsfaglige perspektiver.

Vi er anerkendt internationalt for forskning i bl.a. energi-optimering af museumsmagasiner, og denne position skal vi forsat udvikle. Vi forsker i ny viden i grøn, bæredygtig og energi-optimerende tænkning inden for bevarings- og konserveringsområdet og nye forskningsresultater indlejres i undervisningen. Et samarbejde er etableret med Organisationen for Danske Museers Grønne Akademi, som arbejder på at udvikle og øge bæredygtighed på museerne. Størstedelen af instituttets forskere indtænker præventive indsatser og bæredygtighed i deres forskning og som del af ansøgninger.

Instituttet har tillige med satset på et nyt forskningsområde inden for mikrobiologi, som indgår i uddannelsen om fremtidig forebyggelse og er en konsekvens af klimaforandringer påvirkning af kultur- og naturarv.

Uddannelsen har stort fokus på materialer og deres levetid, og det vil være hensigtsmæssigt at fokusere mere på viden om udstillinger og deres materialeforbrug for at imødekomme museernes behov for at blive mere bæredygtige.

Dimittendernes kompetencer

Kan de det, de skal kunne?

Der har i løbet af møderne ikke været rejst tvivl om dimittendernes kompetencer, derimod er der stor bekymring i forhold til en eventuel nedskæring af kandidatuddannelsens længde ifm. uddannelsesreformen, se nedenfor. Udtalelsen som sådan reflekterer tillige hvordan aftagerpanelet ser på dimittendernes kompetenceniveau.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Aftagerpanelets diskussioner af hvilke kompetencer uddannelsen giver dimittenderne og behov for ændrede kompetencer bringes løbende med i evalueringerne af studieordningerne og undervisningsindhold, så uddannelsen søger at afspejle markedets behov.

Dog er størstedelen af arbejdsmarkedet dækket af tidligere uddannede konservatorer med en anden kompetenceprofil end den nuværende, og kompetencetilretninger som fx ny indsigt i bæredygtighed vil først vise sig i fremtiden.

Uddannelsens/uddannelsernes indhold og struktur Hensigtsmæssighed og relevans.

Aftagerpanelet fandt anledning til at komme med et indspil vedr. regeringens uddannelsesudspil. Indspillet er en god målestok for de bekymringer, som aftagerpanelet har overfor dele af udviklingen indenfor uddannelsen. Og uanset om den toårige kandidat fastholdes eller ej, afspejler dette aftagerpanelets holdning.

- Indenfor aftagerfeltet arbejdes i høj grad med bæredygtighed og grøn omstilling. Til dette arbejde har vi brug for viden baseret forskning, hvilket uddannelsen understøtter. En afkortning af studietiden vil ikke i nødvendig grad give plads til denne forskning.
- Konservatorerne bidrager med viden om arbejdet indenfor alle fem museumssøjler og varetager som eneste faggruppe den ene søjle – bevaring. Det kræver stor viden om feltet, der mindskes ved at afkorte uddannelsen.
- Uddannelsen bygger på den nyeste forskning som bidrager til at udvikle aftagerne som samfundet. Dette gælder bl.a. i forhold til en stor viden om præventiv bevaring, hvor der sikres bæredygtige løsninger. Vi frygter, at dette går tabt med en afkortning af uddannelsen.
- En afkortning vil medføre, at de studerende i mindre grad kan tilegne sig de nødvendige praktiske og teoretiske erfaringer og viden for at bevare og varetage unikke samlinger af natur- kultur- og kunstgenstande. Uddannelsen ved Det Kongelige Akademi er netop unik ved at give studerende værdifulde praktiske erfaringer. Det frygtes, at dette tilsidesættes ved en afkortning af studieperioden.
- Konservatorskolen er den eneste uddannelse til at bevare historiske teknikker og metoder f.eks. indenfor flere håndværk.
- En afkortning vil medføre mindre tid til at indgå og etablere faglige netværk der netop er afgørende for hurtig ansættelse efter endt studietid.
- Vi frygter, at en afkortning af kandidatstudiet vil gøre de nyuddannede studerende mindre attraktive for arbejdsmarkedet og at der for studerende fra Naturhistorisk Linje i højere grad vil blive ansat f.eks. biologer i stillinger, hvor konservatorer ellers vil være oplagte. Dermed vil konservatorer med en kortere kandidatuddannelse få sværere ved at finde ansættelse end for nuværende.
- En femårig kandidatuddannelse er et adgangskrav til flere arbejdspladser nationalt som internationalt.
- En afkortning af studietiden vil medføre, at de studerende får sværere ved at specialisere sig og f.eks. tage en Ph.d. Især kan det tænkes at være udslagsgivende ved fundraising til Ph.d.-studiet i konkurrence med studerende fra andre længevarende studier.
- Det er vores indtryk, at konservatorer fra Det Kongelige Akademi på mange områder er førende internationalt indenfor fagfeltet. Ved en nedskæring af studieperioden frygter, vi at de færdiguddannede konservatorer mister den internationale føring indenfor feltet og dermed evnen til at markere sig internationalt, herunder at det vil blive sværere at opnå ansættelser i udlandet.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Det Kongelige Akademi – Arkitektur, Design, Konservering er meget glade for aftagerpanelets hurtige reaktion med at udarbejde en bekymringskrivelse til regeringens uddannelsesudspil om en forkortet kandidatuddannelse.

Svar på evt. høring om nye uddannelser, nye studieordninger Kommentarer til nye programmer eller justeret programstruktur (hvis det har været aktuelt i dette år)

Et udkast til kandidatuddannelsens nye studieordnings programmoduler har været forelagt aftagerpanelet.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Dekan for Konservering tager aftagerpanelets positive feedback på kandidatuddannelsen faglige indhold til efterretning.

Evt. høring om ny strategi (hvis det har været aktuelt i dette år)

Der har været diskussion af, hvordan det vil være muligt at udvikle forskeruddannelsen – som må betegnes som en (endnu i detaljer uformuleret) strategisk satsning for fortsat at kunne uddanne til højeste niveau. I punktet "Andet" nedenfor fremgår forslag til en sådan strategisk udvikling.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Det Kongelige Akademi er midt i en strategi-periode, hvor aftagerpanelet er blevet orienteret om relevante strategiske projekters resultater.

På trods af aftagerpanelets fokus er udvikling af uddannelsen, har årets diskussionen i stor udstrækning også omhandlet strategiske pejlemærker for forskningen og forskeruddannelsen, fordi det har været svært for instituttet at rekruttere nye forskere ifm. generationsskiftet og dermed også undervisere. Forskeruddannelsen i bevaring og konservering er meget ung og spænder meget bredt, så der er mangel på forskere inden for fagområdet internationalt.

Dekanen takker for aftagerpanelets handlingsplan for at fremme forskningsmiljøet på Institut for Konservering, som vi arbejder videre med sammen med anbefalinger fra 2023 uddannelsesevalueringen.

Vi fortsætter som mål løbende at have indskrevet 3-6 ph.d.-studerende i samarbejde med museerne og forskningsinstitutioner. Derudover arbejdes med at være hovedansøger på flere forskningsprojekter og dermed række ud til andre forskningsinstitutioner og tiltrække post docs. Vi har også udviklet en bedre on boarding proces til at fastholde internationale forskere.

Kommentarer til beskæftigelsessituationen (får dimittenderne job, får de relevante jobs)

Langt overvejende får dimittenderne arbejde indenfor konserveringsfaget. Der er et generationsskifte på vej i konserveringsbranchen (og på instituttet, hvor der arbejdes ihærdigt for at tiltrække nye kræfter), effekten af denne vil slå igennem i løbet af den kommende 5 til 10-årige periode. Dog kan den (forholdsvis) store mængde kandidater fra samme program betyde, at det varer længere tid, inden der er fundet plads på arbejdsmarkedet, hvilket igen kan betyde, at kandidater finder over i andre beskæftigelsesformer.

For helt friske dimittender er det vigtigt at være mobile og flytte efter de typisk kortvarige ansættelser for at kunne meritere sig til en fastansættelse. Mobilitet kan være en udfordring, især kan det være vanskeligt for de nationale konserveringsværksteder, som ligger langt fra uddannelsesstedet, at tiltrække arbejdskraft.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Generelt er beskæftigelsessituationen for Konserverings dimittender tilfredsstillende med kun 2- 3 ledige pr. måling. Aftagerpanelets fine refleksioner over beskæftigelsessituationen med de større programmer bliver en del af instituttets kommende overvejelser om uddannelsens struktur sammen med den i 2023 gennemførte 6-årige uddannelsesevaluering og dens anbefalinger til videre udvikling.

Andet

Aftagerpanelets handlingsplan for at fremme forskningsmiljøet på Institut for Konservering

1. Synlighed og netværksetablering

Institut for Konservering bør over de næste år have fokus på synlighed i omverden. Hermed øges kendskabet til uddannelsen og fagets virke med mulighed for at fastholde samt etablere nye samarbejdspartnere indenfor forskning.

Synlighed og netværk kan etableres med deltagelse i relevante fora (eks. chefgruppemøder for museumschefer under ODM, deltagelse i udvalget for forskning under ODM, Bloom festival (forskningsfestival), Folkemøde/Kulturmøde, science dage v. Fonde og Universiteter etc.).

Udover dette anbefales at etablere faste møder mellem Hovedmuseerne og konserveringsuddannelsen, samt fortsætte med formidlingsformaterne ”ØI og Forskning”/ frokostforedrag. En mulighed for samarbejde kan også være at skabe et fælles forskningscenter, og evt. tænke et materialecenter ind.

Synlighed bør øges ved en kommunikationsstrategi, hvor der er fokus på offentliggørelse af Instituttets forskningsarbejde – i såvel fagrelevante fora som alm. medier eller f.eks. åbne værksteder/tilstedeværelse ved kulturmøder/events. I kommunikationen af konservatorfaget skal der kommunikeres bredt om dets arbejdsfelter, f.eks. præventiv konservering, materialekendskab og produktionskæder.

2. Strategisk fokus på samarbejdet med konserveringscentre og museer med konserveringskapacitet.

Det anbefales at arbejde strategisk med mødet mellem instituttet og konserveringscentre samt museer med konserveringskapacitet for at opnå gensidig involvering i hinandens arbejdsfelter og udfordringer, der kan bane vej for udvikling af uddannelsens kompetenceprofil og forskningssamarbejder. Dette kan bl.a. ske ved, at Instituttets undervisere besøger relevante konserveringsinstitutioner og -centre og på den måde skaber fokus på vigtigheden af forskningen for at løse samfundets bevaringsudfordringer.

3. Udarbejdelse af forskningsflyer

Konserveringscentrenes og museer med konserveringskapacitets udfordring med administration til forskningsarbejde imødekommes ved, at der i et enkelt format fortælles om Det Kongelige Akademi - Konserverings forskningsfelt – herunder at stå med administrationen og bistå med fondsansøgninger, Institut for Konserverings visioner for dets forskning og enkelte eksempler på forskningsarbejde og forskningssamarbejder. Dette bl.a. for at komme museernes trængte økonomi og deraf fokus på kommercielle aktiviteter fremfor forskning i møde (jf. møde med Lars Højer, NM).

4. Kortlægning af forskningsområder

I samarbejde med hovedmuseer og konserveringscentre skal forskningsområder kortlægges. Nationalmuseet har f.eks. forskning inden for bevaringsområderne in situ, nedbrydning, plastic og kalkmalerier, men er der andre områder, der kunne arbejdes indenfor. F.eks., ønsker Nationalmuseet bedre konserveringsrådgivning inden for materialebrug ifm. udstillinger. For Institut for Konservering er det vigtigt, at forskningen knytter an til samfundsrelevante aktiviteter og ikke kun inden for konservering.

5. En målsætning om et forskningssamarbejde med et nyt museum/konserveringsinstitution hvert år?

Kendskab fremmer samarbejde. Ved at udvælge et eller flere museer eller konserveringsinstitutioner som særlig samarbejdspartner og helt fra grunduddannelsen have kontakt i forhold til studieopgave, praktikforløb mv, gødes samarbejdsrelationerne, som gerne skulle ende ud i et egentligt forskningssamarbejde. Ved at udvælge samarbejdsmuseerne i forhold til uddannelses ”rul” kan problemfelter, der ønskes undersøgt, udfoldes gennem tid – og på sigt bane vej for ph.d.-projekter.

6. Udarbejdelse af fondsstrategi, til udarbejdelse af handleplan for dialog med fonde

Ved at præsentere fonde(ne) for flerårige satsninger med klart definerede mål øges chancen for at tiltrække finansiering. Målene kan f.eks. være indkøb af analysekapacitet til at løse specifikke opgaveløsninger både i forbindelse med undervisningen og med forskningsprojekter. Dette KUNNE hæftes op på punkt 5; sammen med en given institution identificeres et problemfelt, behov for relevant udstyr, hvordan processen kan passe ind i uddannelsen – og få et forskningsprojekt tilknyttet.

7. Workshop med kommunerne – hvad skal der til for at øge forskningsaktiviteter?

Der er 98 kommuner – og det vil være hensigtsmæssigt at udpege nogle få kommuner, som har fælles problemer med bevaring til et indledende møde. Et samarbejde med kommuner vil give god mening, hvis der kan kobles forskning indenfor præventive foranstaltninger i forbindelse af de kommende klimatiske begivenheder med oversvømmelser etc. Hvordan kan konserveringsverdenen bidrage med viden, så bygninger og inventar bliver bedre beskyttet. KL vil være en oplagt indgang. Og give skub til en forskningsuddannelse, f.eks. i samarbejde med Nationalmuseets enhed Miljøarkæologi og Materialeforskning.

8. Understøtte frikøb af forskningsstillinger på museerne ved bl.a. at tilbyde faglig vejledning, sparring og fri brug af apparatur mm på Institut for Konservering

Ved at give med museumsansatte med forskningsbehov adgang til faglig sparring mv på instituttet, kan der udvikles projekter i fællesskab. Der kan tillige afsøges mulighed for om konserveringsstuderende kan indgå i samarbejdet på en hensigtsmæssig måde og hermed virke meriterende.

9. Etablere netværk med øvrige forskningsinstitutioner om ph.d.-uddannelse – f.eks. Saxoinstituttet

Muligheden for tværinstitutionelle samarbejder bør undersøges med deltagelse af de arkæologiske uddannelser samt med sideordnede uddannelser, hvor konserveringsfaglige ekspertiser kan bidrage med viden. Det kan f.eks. være i forbindelsen med nedbrydningsfænomener i jordlag i samarbejde med Geoscience.

10. Fokus på kommende udfordringer i forbindelse med klimaændringer

De klimatiske forhold vil uden tvivl ændres i stadig stigende tempi i de næste mange år. Hvilke konsekvenser har dette for fortidsminder og historiske anlæg såsom kirker, slotte og herregårde. Et fokuseret samarbejde med SLKS, som kommer til at håndtere disse udfordringer i praksis, bør kunne føre til forskningsprojekter, hvor fokus udgår fra bevaringsmæssige overvejelser og ikke udelukkende som en ”teknisk” analyse. Hvad betyder det for mindesmærkerne, når grundvandsstanden stiger, anlæg oversvømmes etc.

11. Fokus på den grønne dagsorden

I punkt 4 foreslås fra Nationalmuseet et samarbejde om materialeforbrug ifm. udstillingsvirksomheden. Denne tanke kan bredes ud til hele konserveringsbranchen i forlængelse af den grønne dagsorden. Mange kommuner forlanger i dag grønne regnskaber og det ikke kun fra deres museer – her er et punkt, hvor konservatorer har glimrende forudsætninger for at bidrage med faglig relevante løsninger – og ikke kun angående rene konserveringssspørgsmål. Den grønne dagsorden er derfor et interessant område for udvikling af uddannelsens indhold og forskningskompetencer.

Dekanens refleksioner og evt. opfølgning

Institut for Konservering vil arbejde videre med aftagerpanelets relevante 11 punkter for at udvikle uddannelsen.

Blandt andet vil instituttet arbejde aktivt med at skabe nye relevante samarbejdsrelationer for at skabe merværdi til konserveringsuddannelsen og dens dimittender, i forskningen og for et bredere, relevant arbejdsmarked. Dette gøres blandt andet ved at give dimittenderne en mere bæredygtig kompetenceprofil, som kan bistå til at løse udfordringer med klimaforandringer og grøn tænkning. Dekanen vil initiere årlige møder med hovedmuseerne og bevaringscentrene om dimittendernes kompetencebehov og forskningssamarbejder. Men instituttet ønsker også i fremtiden at udbyde eftervidereuddannelse og sætte vores nyansatte forskeres viden og instituttets nye teknologiske udstyr i spil til gavn for flere.
